سۆشیالیزمەکەی کارڵ مارکس، بە هەزاران لە دیموکراتەکان لە ئامێز دەگرێت

نووسینی: WorldTribune
June 28, 2018
وەرگێڕانی: گۆران عەبدوڵڵا

لە یادی 200 ساڵەی لە دایکبوونی کارڵ مارکس لە مانگی ڕابردوو Teen Vogue ئاماژەی بەوەکرد کەوا "بیروڕای کۆمۆنیزم لەوەی زیاتر پێت وابێ گەشەی کردووە."
دەزگای یادکردنەوەی قوربانیانی دەستی کۆمۆنیزم لە ڕاپرسییەکی گشتیدا ساڵی پار بۆیان دەرکەوت کە زۆرینە پێیان باشە ژیان بکەن لە وڵاتێکی سۆشیالیستی یان کۆمۆنیستیدا. لە 44% وەڵامیان ئەوە بوو کەوا سیستەمی دەخوازیان سۆشیالیزمە، 42% کاپیتالیزمیان پێباشتر بوو، 7% وتیان کۆمۆنیزم.

لە ڕۆژنامەی نیۆرک تایمز لە 5ی ئایار نووسرابوو " ڕۆژی لە دایکبونت پیرۆزبێت کارڵ مارکس. لەسەر حەق بوویت!"
برادفۆرد ڕیچارد سۆن لە ڕاپۆرتێکیدا لە " واشنتن تایمز" لە 15ی ئایار نووسیتی: " نەوەی هەزارەی دووەم ئەوانەی سۆشیالیزمیان پێ باشترە لە کاپیتالیزم هەوڵدەدەن پارتی دیموکرات لە ڕووی ئابورییەوە بە ئاراستەی چەپدا بڕوات، پێت وایە ئایدیۆلۆژییەک بوبێتە مایەی کوشتنی 100 ملیۆن کەس ڕەوایەتی لەدەست داوە لە ئێستادا، بەڵام سۆشیالیزم دەگەڕێتەوە بە شێوەیەکی جیاواز."

دیموکرات سۆشیالیستەکانی ئەمریکا لە ڕاپۆرتێکدا ئاماژەیان بەوە داوە کە لە پاش هەڵبژاردنەکانی 2016 وە ژمارەی ئەندامەکانیان لە 5000 وە زیادی کردووە بۆ 35000، هەروەها لە 40 ناوەندی ڕێکخراوبوونەوە بوونەتە 181 ناوەند.

ئەلیکزاندەر کواسیۆ- کورتیز" Alexandria Ocasio-Cortez" ئەندامی دیموکرات سۆشیالیستەکانی ئەمریکا لە 26ی جون لە هەڵبژاردنەکانی ناوچەی 14ی نیۆرک بۆ نوێنەرایەتی لە پەرلەمانی وڵاتە یەکگرتووەکاندا، توانی دەنگی زۆرینە بێنێت و کورسی

نوێنەرایەتی لە دیموکراتەکان وەربگرێت کە ماوەیەکی زۆربوو بێ ڕەقیب بوون.

چەند کەسانێک لەو دیموکراتانەی کە ناویان هاتووە بۆ هەڵبژاردنەکانی سەرۆکایەتی لە 2020 بڕوایان بە سۆشیالیزم هەیە. سیناتۆر کریستن جیلیبراند لە نیۆرک و سیناتۆر بیرنی ساندەرز لە ڤێرمۆنت، پشتیوانیان لە " زەمانی کار – "federal jobs guarantee" کرد کە سیناتۆر کۆری بؤکەر مانگی ڕابردوو پێشکەشی کرد.

بۆکەر وتی: " زەمانی کار دەبێت بەشێوەیەکی جدی وەربگیرێت. دابین کردنی زەمانی کار بۆ خۆی دەبێتە هۆی ڕەخساندنی هەلی کاری □□زانە، وە لە ڕێی پێشبڕکێی بازاڕی کارەوە دەتوانرێت کرێ ببرێتە سەرەوە، هەروەها زەمانەتکردنی قازانج بۆ هەمووکرێکاران."

هیلاری کلینتن لە قسەو باسێکیدا مانگی ڕابردوو وتی: لەوانەیە پێگە سەرمایەدارێکەم هۆکار بووبێت لە دەنگ نەهێنانمدا لە بەرانبەر ساندەرز لە پاڵاوتنەکانی دیموکرات لە 2016 دا.

هیلاری کلینتۆن لە کۆبونەوەی باڵای سەرکردایەتیدا لە نیۆرک وتی: " زەحمەتە ئەوە بزانیت، بەڵام مەبەستمە بیڵێم، ئەگەر لە کۆنگرەی هەڵبژاردنەکاندای و %41 ی دیموکراتەکان سۆشیالیستن یان خۆی نمایش دەکات وەک سۆشیالیستێک. پرسیارێکم لێدەکرێت " ئایا تۆ سەرمایەداری؟" منیش دەڵێم بەڵێ، بەڵام بەشێوەیەکی ڕێک و پێکی یاسایی و بەرپرسیارێتی؛ دەزانی ڕەنگە تیابچیت، ' ئای خودایە، ئەمە سەرمایەدارە!'".

د□یقد نۆرث سەرۆکی پارتی یەکسانی سۆشیالیستی لە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا وتی: " ئاماژەکان وا دەردەکەون کە سەردەمێکی نوێ لە خەبا تێکی شۆڕشگێڕانەی کرێکاران دەستی پێکردووە. سەرکەوتنی ترامپ تەنها هێمایەک نییە، بە درێژایی سەدەی بیستەم و بەتایبەت پاش شەڕی جیهانی دووەم، وڵاتە یەکگرتووەکان وەک پارێزەرو بەرگریکەرێکی سیستمی سەرمایەداری لە جیهان هەڵسوکەوتی دەکرد، بەڵام ئیتر ناتوانێت ئەو ڕۆڵە بگێڕێت."

ماریۆن سمث بەرێوەبەری دەزگای قوربانیانی دەستی کۆمۆنیزم وتی: گرنگە هەردوو حیزبی باڵادەست بتوانن ئۆپزسیۆنی مارکسێکان تێپەڕێنن و گرنگە لە ناوخۆیاندا ڕێ بەباوەڕی فاشیلانەی کۆمۆنیستی نەدرێت، باوەڕێک بەڵگەی سەد ساڵمان لەبەر دەستە کە مارکسیزم بەکەڵک نایەت."

پەراوێز:

—Alexandria Ocasio-Cortez

ئەلیکزاندەر کواسیۆ- کورتیز – ژنێکی گەنجی تەمەن 28 ساڵان لە بنەماڵەیەکی کرێکارەوە چۆتە ناو سیاسەتەوە و ئەندامی دیموکرات سۆشیالیستەکانە. بردنەوەی کورسی نوێنەرایەتی ناوچەی 41ی نیۆرک، دەنگۆیەکی گەورەی نایەوە لە میدیای ئەمریکادا. چوونکە یەکەمینجارە کەسایەتییەکی سۆشیالیست لە گروپێکی سۆشیالیستییەوە پایەیەکی ئاوا بەدەست بهێنێت. بۆزانیاری زیاتر دەربارەی ئەم کەسایەتییە کلیکی ئەم لینکەی خوارەوە بکەن.

https://www.youtube.com/watch?v=B1qTwMX1EFY

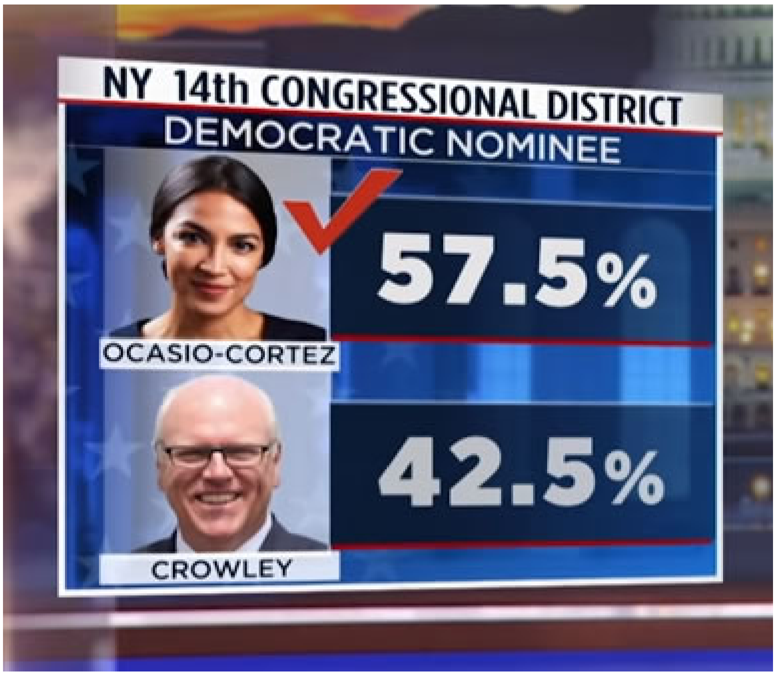

زنجیرەیەك گوتار لە بارەی ناسنامە (6-7) ئیدوارد سەعید

ئیشکالیەتی ناسنامە

عەبدولموتەڵیب عەبدوڵڵا

-____________________

یەکەمین کتێبی ئیدوارد سەعید لە ساڵی 1966 لە سەر ڕۆمانوسی (پۆڵۆنی) (جۆزێف کۆنراد 1857-1924) بوو، کۆنراد لە بری زمانی پۆڵۆنی و فەڕەنسی بە زمانی سێیەمی، ئینگلیزی نوسیویەتی و لە ئەدەبی جیهانیدا تاکە ڕۆمانوسێکە ناوەڕۆك و شێوازی بە یەکەوە ڕێبکەن، هیچ کەسێك وەك ئەو نەیتوانیوە لە بارەی نامۆیی و پەڕگیرییەوە بنوسێ، هیچ کەسێك وەك ئەو لە نیگەرانی و مۆتەکە قاڵنەبۆتەوە، هیچ کەسێك وەك ئەو سترێسی (stress) ناخی خۆی دەرنەبڕیوە، هەموو ئەوانەش بۆ ئەوە دەگەڕێنەوە، کە لە نێو زمانێکدا ژیاوە و بە زمانێکی دیکە نوسیویەتی! وەك چۆن ئیدوارد سەعید لە نێو زمانی عەرەبیدا ژیاوە و بە زمانی ئینگلیزی نوسیویەتی… لە کتێبی یادەوەرییەکانی بە ناونیشانی (لە دەرەوەی شوێن)دا دەڵێت: ناسنامەی من لە کۆمەڵێ شەپۆل و بزاڤی جۆراوجۆر پێکهاتووە، نەك کۆمەڵێ ڕەگەزی جێگیر و بنبەستوو.

ناوبانگی ئیدوارد سەعید لە کتێبی (ڕۆژهەڵاتناسی) ساڵی 1978 دەرکەوت، لەو کتێبەدا ڕۆژهەڵاتناسی بە ئیمپریالیزمەوە بەستۆتەوە، ئەو تێزە لە سەر ئەدەبی کۆلۆنیاڵی و ڕۆمانەکانی (جۆزێف کۆنراد) و میتۆدی بونیادگەری و کارەکانی (میشیل فوکۆ 1926-1984) و (ژاك دریدا 1930-2004) و هیتد، بونیاد نراوە. کتێبی ڕۆژهەڵاتناسی دیاردەی مێژوویی لە چوارچێوەی مێژووی پەیوەندییە مرۆییەکاندا شیدەکاتەوە، ئەو کتێبە کاریگەری زۆری لەسەر تیۆری ئەدەبی و ڕەخنەی ئەدەبی و زانستە مرۆییەکان دروست کرد.

ئیدوارد وەدیع سەعید لە 1ی نۆڤەمبەری 1935 لە شاری (قودس) لە دایکبووە و لە 25ی سێپتەمبەری 2003 بە نەخۆشی (لۆکیمیا - سرگان الدم) کۆچی دوایی کردووە، زۆتر وەك تیۆریستێکی ئەدەبی و ئەکادیمییەکی جیاواز ناسراوە، بەڵام پیانۆژەنێکی زۆر لێهاتووش بووە، هەڵگری ڕەگەزنامەی ئەمریکییە و بۆ ماوەی سی و هەشت ساڵ لە زانکۆی کۆلۆمبیای وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا وانەی ئینگلیزی و ئەدەبی بەراوردکاری گوتوتەوە، یەکێك بووە لە دامەزرێنەرانی پۆست کۆڵۆنیالیزم، وەك چۆن یەکێك بووە لە سەرسەخترین بەرگریکارانی مافەکانی مرۆڤ و دۆزی گەلی فەڵەستینی… ئیدوارد سەعیدی چەپ و سیکولەر و مرۆڤدۆست و تازەگەر، زۆر رادیکاڵانە هاوسەنگی مرۆییانەی خۆی لەگەڵ سەردەم و دنیا و دنیای ئیسرائیل و ئیسرائیلییەکان راگرتبوو و هەموو دەسەڵاتە ستەمکارەکانی سەرکۆنە کردووە و خاوەنی پێشنیاری پرۆژەی پێکەوە ژیان لەگەڵ یەهودییەکان بوو… لە کتێبی (سیاسەتی چەکداماڵین-1994) دەڵێ تاکەی (هۆلۆکۆست)

و (دژایەتیکردنی سامییەت) وەك بەرگریکردن لە ئیسرائیل بە کار دەهێنن؟ تاکەی چاوپۆشی لە هاواری منداڵانی (غەززە) دەکەن، کە هیچ پەیوەندییەکی بە قوربانییەکانی هۆلۆکۆستەوە نییە…
ئیدوارد سەعید ساڵی 1999 بە هاوبەشی لەگەڵ (دانیێل باربنیۆم) تیپی ئۆرکسترای (دیوانی شەرقی و غەربی) دامەزراندووە، یەکێك بووە لە پیانۆژەنە زۆر بە ناوبانگەکان، هەر لەگەڵ ئەو هاوڕێیەی ساڵی 2001 گفتوگۆییەکیان لە بارەی موزیکاوە لە شێوەی کتێب بە چاپ گەیاندووە…

ناسنامەی فرە رەهەند و رۆشنبیری فرە رەهەند

ئیدوارد سەعید بڕوای بە ناسنامەی پەتی نییە، هەموو ناسنامەکان بە ئاوێتە و جۆراوجۆر و جیاواز دەبینێ، پێیوایە چەمکی ناسنامە نە جێگیرە و نە کۆتایی بۆ هەیە، بەڵکو بەردەوام لەگەڵ رەگەزەکانی رۆشنبیریی داهێنەرانە لە نوێبوونەوە دایە و هەمیشە دینامیکی دەکەوێتەوە.
ئیدوارد سەعید رۆشنبیرێکی رەخنەگرە و خۆی لە ئەویدیکەدا دەبینێتەوە و ئەویدیکە لە خۆیدا دەبینێتەوە، بۆ ئەوەی بکەوێتە سادەگۆیی و گێڕانەوەی بۆش، بەڵام نە تاکخوازییەکەی بە تاك ناسنامەییەوە دەلکێنێ و نە گرتنەباوەشی ئەویدیکە لە خودی خۆی جیای دەکاتەوە، بەڵکو بەگرتنە باوەشی ئەوانیدیکە ناسنامەیەکی فرە رەهەند بۆ رۆشنبیری فرە رەهەند بە دەست دەهێنێ، پێیوایە ناسنامە هەڵگری بنەمایەکی رۆشنبیرییە، وەك هەر بنەمایەکی دیکەی رۆشنبیریی گوزارشت لە ویستی هێز دەکات، بەو مانایەش رۆشنبیر پێویستە خاوەنی ویست و ئاگایی بێت و رۆڵی رەخنەگر بگێڕێت.

کەواتە من کێم؟ من خۆم ناس ناکەم بۆ ئەوەی ون نەبم، من نیم/ من کێم…؟ هەموو ناسکردنێکی خود، ونبوونی خود و لە هەمان کاتدا رەتکردنەوەی خود دەگەیەنێت، لە ناسکردندا خود دەکەوێتە ئابڵوقەدانەوە و دەخرێتە چوار دیواری زیندانەوە، ئەگەر گوتمان (ئەو کەسە ئیدوارد سەعیدە) کەواتە ناساندمان و ناسنامەکەمان دیاری کرد، بەو مانایەش بە بەندکردنی هەڵساین… ئیدوارد سەعید هەمیشە ئەو ناساندنانە رەتدەکاتەوە و مرۆڤ ناخاتە چوارچێوەیەکی دیاریکراو و کۆتاییئامێزەوە… لە (قاهیرە- میسر) خوێندوویەتی و زۆربەی قۆناغەکانی منداڵی خۆی لە (بەیروت- لوبنان) بەسەر بردووە، هەڵگری رەگەزنامەی ئەمریکییە، هەموو ئەو کۆچ و نامۆبوون و نائاشناییە چارەسەری نییە، وەك چۆن هەموو ئەو زانیارییانە ناسنامەی ئەو دیاری ناکەن، چونکە وەك لە یادەوەرییەکانیدا 1999

نوسیویەتی ئەو لە "دەرەوەی شوێن" ژیاوە… لەو قسانەوە دەمەوێ بڵێم پرسیاری من کێم، پرسیاری ناسنامە، پرسیاری ئینتیما ئەوەیە مرۆڤ هەمیشە بۆ ماناکانی بوونی خۆی بگەڕێت، مرۆڤ هەوڵی خۆ دۆزینەوەی بەردەوام بدات…

بیروڕاکانی ئیدوارد سەعید لە بارەی بیرکردنەوە و ناسنامەوە بە فیکرەی پۆست مۆدێرنەوە بەندە، بەو مانایەش راستە ناسنامە بە شوێنی لەدایکبوونەوە دەلکێ، بەڵام لە کۆتاییدا بە داهێنانی خاوەنەکەیەوە دەناسرێتەوە، نەك بۆ ماوەیی، ناسنامە پەیوەندی بە بەها مرۆییەکان و داهێنانەوە هەیە، نەك شوێنی لە دایکبوون و بۆماوەیی، ناسنامە ئینتیما نییە بۆ مێگەل، بەڵکو ئینتیمایە بۆ بەهاکانی جوانی و مرۆڤدۆستی و رۆشنبیری… پەڕگیری و مێگەل و گاران ناتوانێ سەرچاوەی شتی نوێ و داهێنان بێت.

مرۆڤی مۆدێرن، رۆشنبیری کۆزمۆپۆلیتی

نموونەی رۆشنبیری سەربەخۆ (ژان پۆڵ سارتەر 1905-1980)ە، کە وەهمەکانی ناسنامە توانای ئابڵوقەدانیان نەبووە، ئەو کەسەی لە ساڵی 1964 خەڵاتی نۆبلی رەتکردەوە، رۆشنبیری رەخنەگر ویستی گاڕان و پەڕگیری و ئاپۆڕە تێدەپەڕێنێ… ئیدوارد سەعید وەك سەرچاوەیەکی مەعریفی و رەمزی ئازادی و هیومانیزم تەماشای سارتەر دەکات!
زاراوەی رۆشنبیر لەلایەك لە زاراوەی رۆشنبیرییەوە سەرچاوە دەگرێ، لەلایەکی دیکە لە فیکرەوە دێت، بەو مانایەی بیرکردنەوە بە ئەرکی خۆیان دەزانن! ئەگەر ئەو دوو پێناسەیە رووییەکی رۆشنبیر دیاری بکات، ئەوە رووییەکی دیکەی رۆشنبیر وەك ئیدارد سەعید بڕوای پێیەتی لە رەخنەگرتن و گوتنی راستی و چاودێریکردنی دەسەڵات خۆی دەبینێتەوە، رووی دیاری رۆشنبیر بەرجەستەکردنی دەنگە جیاوازەکان و بەرگریکردنە لە بیروڕای جیاواز و ململانێکردنی دەسەڵات… ئیداورد سەعید کەشفکردنی حەقیقەت وەك ئەرکە هەرە پڕ بایەخەکەی رۆشنبیر سەیر دەکات، بەڵام ئەمڕۆ کەشفکردنی حەقیقەتەکان ئەرکێکە بە باشترین شێوە رۆژنامە و هۆیەکانی راگەیاندن دەستەبەری دەکەن، ئەمڕۆ میدیا و هۆیەکانی راگەیاند، کۆمەڵگا لە رووداوو هەواڵە وسبەلێکراوەکان ئاگادار دەکەنەوە و تیشك دەخەنە سەر شتە پەنهانەکان و ریسوا ئامۆزەکانەوە, بەو مانایەش رۆشنبیر بە مانا تەقلیدییەکەی لە خەڵکێکی ئاسایی بەولاتر شتێکی دیکە نییە، یان رەنگە خەڵکی ئاسایی لەم بارەوە لە رۆشنبیر کەمتر نەزانن.

ئەمڕۆ ئەرکی رۆشنبیر داهێنانی فیکرە، یان دانانی تیۆرە بۆ

کارکردن، خۆشکردنی رێگایە بۆ گۆڕانکارییەکان، لە هەمان کاتدا هەنگاونانە بەرەو نادیار… هەموو ئەوانەی داهێنان و بەرهەمهێنانەوەی فیکر و فەلسەفە و خوێندنەوەی رەخنەگرانە بە کاری خۆیان دەزانن، هەموو ئەوانەی ناکەونە نێو شوێنکاتێکی دیاریکراو و سیستمێکی دیاریکراو و سنورەکان و شوێنکاتەکان دەبڕن و رێگایەك بۆ پرۆسیسەکردنی کردە و کاریگەرییەکانیان دەسازێنن… مرۆڤی مۆدێرنن! مرۆڤی مۆدێرن وەك ئەوەی خۆی دەناسێ و ئەویدیکەی جیاواز ناس دەکات، وەك ئەوەی بڕوای بە تازەگەری و هاوچەرخی خۆی هەیە، وەك ئەوەی ئەویدیکە تەنها لە سەر بنەمای مرۆڤایەتی ناس دەکات، دەشێ بە مرۆڤی کۆزمۆپۆلیتی ناوی بەرین… مرۆڤی کۆزمۆپۆلیتی مرۆڤێکە توانای دروستکردنی پەیوەندی لەگەڵ ئەویدیکەی جیاواز هەیە، مرۆڤی کۆزمۆپۆلیتی مرۆڤێکی کاریزمییە، کاریزمای مرۆڤی کۆزمۆپۆلیتی جۆرێکی دیکەیە لە کاریزما، کە لە بڕوابوونێکی قووڵ بە خودی خۆی و ئازادی و بڕوابوون بە ئەویدیکە جیاواز هەڵقوڵاوە، مرۆڤی کۆزمۆپۆلیتی، مرۆڤێکە هەموو رۆژێ نوێ دەبێتەوە، نە دابونەریت و نە یادەوەری و نە کەلەپور بۆ دواوەی راناکێشێ، مرۆڤی کۆزمۆپۆلیتی پێناسەیەکی دیکە بە رۆشنبیر دەبەخشێت، مرۆڤی کۆزمۆپۆلیتی، بە مانایەکی دیکە رۆشنبیرە، رۆشنبیرە بەو مانایەی بۆ خۆی رێگایەکی مرۆیانەی هەڵبژاردووە، مرۆڤێکە نە بڕوای بە رەگەزپەرستی هەیە، نە بە جێندەر، بڕوای بە جیاکاری سێکسی نییە، مرۆڤێکی کراوەیە، لەگەڵ هەمووان هەڵدەکات، ژیانێکی یەکسان بۆ هەمووان دەخوازێ، ئەوەش دەشێ پێناسەیەك بێت بۆ رۆشنبیری کۆزمۆپۆلیتی…

رەخنەی ئیداورد سەعید لە هەموو ئەو دەستەواژانەی ئەمڕۆ لە فەرهەنگی جیهانگەریی پێشکەش دەکرێن، لەوانەش ناسنامە رەخنەگرتنە لە مەیلی شەڕی قووڵ و فەندەمینتاڵ (fundamental) و وەستان بە دژی جیاوازی… بۆ نموونە ئەمڕۆ ناسنامە زێتر مەسەلەیەکە دژبوونەوە دەخاتەوە، فیکرەی تاك ناسنامەیی دوژمنکارانە دەکەوێتە، بۆیە ئیداورد سەعید دەڵێ من لەگەڵ فرە ناسنامەییدام، فرە میلۆدی، کۆمەڵێ دەنگی جیاوازی هاڕمۆنی، نەك بەرژەوەندی تاك لایەنانە، من پێویستم بە هەمووانە، زیاد لە رۆشنبیرییەك، زیاد لە مەعریفەیەك، زیاد لە ئاگاییەك، بە هەردوو مانای پۆزەتیف و نێگەتیفەکەیەوە… ئەمڕۆ هەموو ئەو ئامرازانەی بە دژی دیموکراسیەت و هەموو ئەو مانگرتنە دڕئامێزانە و بە پەراوێزکردنانە جگە لە فەرامۆشکردنی گەندەڵکاری و قەیرانی ئابووری و کۆمەڵایەتی شتێکی دیکە نیین.

ناسنامەی کۆزمۆپۆلیتی، رۆشنبیر دژەکار

ئەرکی رۆشنبیر لە بەرانبەر رەسەنایەتی و کۆنەپەرستی و باوەڕی جێگیر و دووبارە چەسپاندنی دابونەریت و فۆرمەلەکردنی مێژوو بە شێوەیەکی سادە… خستنەڕووی ئەلتەرناتیڤێکی دیکەی گێڕانەوەیە، قبوڵکردنی فرەیی و خۆشەویستی و تەماشاکردنێکی دیکەی مێژووە بە دیدێکی جیاواز… جیاواز لە یادەوەری فەرمی و باوەڕی جێگیر و ناسنامەی نەتەوەیی…

تەماشاکردنی مێژوو، یادەوەری، دابونەریت، باوەڕی جێگیر… وەك ئاڕاستەکردنی ستراتیجییەتی دەسەڵات و وەك کڕۆکەیەك لە کڕۆکەکانی دەسەڵات… لەگەڵ هاتنی (نیتشە 1844-1900) گۆڕانی بەسەردا هات، بۆ نموونە بە کاربردنی رابردوو (هۆلۆکۆست) و تەوزیفکردنی بە سوودی دەسەڵات، پێمان دەڵێت هۆلۆکۆست تەنها کاتێك دەسەڵات پێویستی بێت، دەیخاتە روو! بە کارهێنانی ناسنامە و بۆیەکردنی بە سیاسەت، لەبری پێدانی مۆڕکێکی رۆشنبیریی، پێمان دەڵێت ناسنامە لە دوژمنایەتی ئەویدیکەوە سەرچاوە دەگرێ، لە ململانێ لەگەڵ ئەویدیکەدا دێتە ئاراوە، بەبێ دژبوونەوەی ئەویدیکە، دەسەڵات بیر لە ناسنامە ناکاتەوە!

لەلایەکی دیکە بەشێکی زۆری ئەو قسەوباسە جیاوازانەی لە بارەی دادپەروەری و مافی مرۆڤ گفتوگۆی دەکەن و دەمەتەقێی لە بارەوە دەسازێنن، جگە لە دووبارە دابەشکردنەوەی بەرژەوەندییەکان و بەرگریکردن لە پابەندبوون بۆ دەسەڵات شتێکی دیکە نییە… بەڵام ئەوەی هەمیشە دەبێ دووبارە بکرێتەوە ئەوەیە، کە هیچ ئاشتییەك بێ یەکسانبوون بوونی نییە، هیچ قبوڵکردنێکی جیاوازی بێ خۆشەویستی بوونی نییە، ئەو بەها فیکرییە دەبێ رۆشنبیر هێزی پێببەخشێت و بیخاتە روو، بە مانایەکی دیکە ئەرکی رۆشنبیر بونیادنانی بوارێکە بۆ خۆشەویستی و پێکەوەژیان، لەبری شەڕ فرۆشتن بە یەکتری… کەواتە ناسنامەی تایبەت گێڕانەوەیەکی تایبەت و رازیکەری لە پشتەوەیە، ئەو گێڕانەوەیەی کە تۆ دەتوانی پەروەردەی بکەیت، دەبێ بە ناسنامەی تایبەتی تۆ، بەڵام هەرگیز نابێ گێڕانەوەی ئەویدیکە فەرامۆش بکەیت، بۆ ئەوەی جەخت لە گێڕانەوەی خۆت بکەیتەوە، بۆ ئەوەی گێڕانەوەی خۆت خۆش بوێت، پێویستت بە یارمەتی گێڕانەوەی ئەوانیدیکە هەیە، پێویستت بە خۆشەویستی ئەوانیدیکە هەیە، ئەوەش روویەکی دیکەی ناسنامەیە، ناسنامەی کۆزمۆپۆلیتی کە هەموو رۆشنبیرییەکی مرۆیی و جیاوازییەکانی لەخۆ دەگرێت…

هەمیشە مەعریفە کرانەوە دروست دەکات و نەزانین داخران، هەمیشە خۆشەویستی قبوڵکردنی جیاوازییە، هەمیشە هەوڵدان بۆ مەعریفەی

جیاواز گۆڕان دروست دەکات و پەنگیری وەستان… توانای مرۆق بێ سنورە، مرۆق بوونەوەرێکی نەگۆڕ نییە و بەردەوام لە گۆڕاندایە، مادام ئێمە بە دوای مرۆقایەتی و خۆشەویستی و ئازادییەوەین، بۆ دەبێ ناسنامە بکەینە هۆکاری دژ بە یەکبوونمان، رق لە یەکبوونمان، بۆ دەبێ ناسنامە بکەینە پەردەی لێکجیابوونەوەمان، بۆ دەبێ لەسەر باوەڕ بە گژ یەکدا بچینەوە، بۆ خۆمان بە باوەڕێکەوە دەبەستینەوە، بۆ خۆمان لە کونجی ناسنامەیەکەوە گۆشەگیر دەکەین، بۆ ئازادی و خۆشەویستی و پەیوەندی خۆمان بۆ دنیا بەیان ناکەین…

هەولێر 20/8/2017

مامۆستا یۆنانی جولەکە لە شەقڵاوە کوژرا !! … عەلی مستەفا

(شیری موسا) ناونیشانی ڕۆمانێکە لە قەبارەیدا بچووکە و لە نێوەڕۆکدا مێژوویەکی پێویست،٢٠١٧ چاپکراوە، تا هەنووکە من دوا نەفەرم لەم مەریخە دادەبەزم بۆ قسە کردن لە بارەی ڕۆمانی شیری موسای سابیر ڕەشید. ئەوەی من لەوان جیاوازتر بۆی چووبم نووسینە لەسەر کوردێکی جولەکە ، کە کەسایەتییەکی دیاری نێو ڕۆمانەکەیە. مامۆستا یۆنان پیاوێکی هۆشیار و شوعیەکی کارا لە نێو بزووتنەوەی کۆمەڵایەتی و تێڕوانینی فیکریدا. ئەم ڕۆمانە پێمانی گوتووە یۆنان مامۆستا بووە لە رواندزە و ماڵیشی لە شەقڵاوە بووە بۆ (ئامانە) پاسی خۆت هاتوچۆی کردووە، مامۆستای زمانی عەرەبی بووە، دوو کچی هەبووینە. مام موشە برا گەورەی بووە، بازرگانی قوماش بووە. بۆ یەکەوە لە یەک خانی و حەوشەدا ژیاینە.

یۆنان لە نێوان کورد بوون و جولەکەدا

مامۆستا یۆنان بە ڕەگەز جوولەکە بوو بەڵام لە بازنەی شوعیەتدا هەنگاوەکانی کوردبوونی خۆی جێگیر دەکرد، پێی وابووە کە کورد و جولەکە هاو شێوەن لەوەی کە لەلایەن نەیارانیانەوە دەربەدەر دەکرێن و ژیان و ئارامیان لێ تێکدەچێت. لەوێشدا یەکدەگرنەوە کە بەشێکی

نەتەوەی کورد هاو چەشنی هەموو جولەکە خەریکی تێکۆشان و قبووڵ نەکردنە بە زەلیلی. شوعیەت هەما و بیروباوەڕێکی دژی سەرمایەداری و ئەرستۆکراتیەت بووە، هەمیشە لە پێناو ئازادی گەلانی عێراقی لە خەباتی سیاسی و مەدەنی بەردەوام بووە، بەردەوامیش هوتافیان هەبووە لە دژی ئالیەت و سیستەمی حوکمڕانی لە عێراقدا. هەموو ئەم بیرو باوەڕە ئازادیخوازی و کۆمەڵایەتی و هاوسەنگی ئیداری و ئابووری وەهات وایان لە مامۆستا یۆنان کردووە کە وەک کوردێکی جولەکە لە شوعیەت و خەباتی هاوسەنگی کۆمەڵایەتی بەردەوام بێت و بەردەوام هاوڕێ و گەنج و لاوان لە دەوری خۆی کۆ بکاتەوە و گرنگی خەبات لە پێناو ژیانی ڕاستەقینەی نیشتمانیانە و هاوبەشانەیان پێبگەیەنێت.

مامۆستا یۆنان هەموو شەمووانێک جوولەکەیەکی تەخ بوو لە دەرەوەی شار و لە شوێنیک بەمەبەستی تایبەتمەندیە ئاینیەکان لەگەل هەموو جولەکەکانی شەقڵاوە کە دەبوونەوە ستراتیجیەت و ئامانجی داهاتووی جولەکەیان لە شەقڵاوە و عێراق و تەواوی دونیا تاووتوێ دەکرد. ئەمەش بەرنامەیەکی ستراتیجی و هەماهەنگی تەواوی گەلی جولەکە بوو لە سەرانسەری جیهاندا.

مامۆستا یۆنان وەک کوردێکی جولەکە لە پێناو گۆڕینی سیستەمی حوکم لە عێراقدا شوعیانە تێدەکۆشا، هەڵبەتە ئەمەش لە باگراوەندی ئەو خوێ ناباوەی لە شەقڵاوە و تەواوی ناوچەکانی کوردستان و عێراقدا تەشەنەی کردبوو کاریگەری لەسەر هەست و چۆنیەتی بیرکردنەوەی دروست کردبوو، ئەویش بە دروست کردنی گروپی چینایەتی بوو لە نێوان کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا، لە لایەن دەسەڵاتی عێراقی و ئیمپریالیزمی داگیرکەردا. بۆ ئەم کارەشی بەردەوام لەدوانی سیاسی و کۆمەڵایەتی هەبوو لە ناو گەنج و هاوبیرانیدا، تا وای لێهات یۆنان بووە پێشڕەوێکی دیارو کاریگەر لە ناو بزوتنەوەی خەبات و تێکۆشانی سیاسی و مەدەنیدا و گەیشتە لوتکەیەکی دیار، تا وای لێهات ببێتە ئامانج لەلایەن ئاغاو میرەکانی شەقلاوە.

کاریگەری ڕۆشنبیری مامۆستا یۆنان

لەبەر ئەوەی مامۆستا یۆنان پەیوەست بوو بەو باوەڕەی مرۆڤ وەک خۆی دەبێت ئازاد بێت، واتە چۆن خوا ئولفەتی ئازادیەکی ڕەوشتی بە مرۆڤ داوە، پێی وایە دەبێت هەموو ئازادی و داخوازیەکانیش هاوبەشی بێت لە تەواوی جیهانیان، پێی وایە ناکرێت چینایەتی تا سەر بەردەوام بێت و بەشی زۆری خەلک کۆیلە و داماو بێت.

ئەم ستراتیژیەتە لە بیرکردنەوەکانیدا ئاهەنگی ژیانێکی نوێ بوو لە خەیاڵیدا، بەردەوام بە زانیاری نوێ و تێڕوانینی نوێ ڕۆحیەتێکی نوێ لە نێو کۆڕی گەنجان و هاوبیرانی ئازادی و دژی ئەرستۆکراتیەت و دەرەبەگایەتی دەردەکەوت، هەموو کات لە دەرکەوتنەکانیدا وتاری دەدا و قسەی هەبووە. بەلای مامۆستا یۆنان ئینسانی بوون دەرفەتێکی زێڕین بووە لەم سەردەمە تاریکەی کە تێیدا ژیاوە، چونکە سەردەمێکی پڕ نیفاقی و بەدبەختی بووە بۆ تەواوی مر□قایەتی و بە تایبەتی گەلانی هاوشێوەی کورد و جولەکە کە لە خاک و نەتەوایەتی زوڵمیان لێکراوە لە سەربەخۆیی و سەروەریەکان داماڵراون.

ئاکارو ڕەوشت بەرزی و بوێری مامۆستا یۆنان، ئاستی هۆشیاری و زانست خوازی ئەم پیاوە، گیانی فیداکاری و ئینسان ویستی و هاوبەشی لە ژیاندا ببوە مەترسی بەسەر یەکەی ئیداری و کارگێڕیەکانی حکومەتی عێراقی لە شەقڵاوە، تەنانەت ئاغا و سەرۆک عەشیرەتەکانی شەقڵاوە و دەوروبەریشی لە ترسی شۆرەت و بەرژەوەندی خۆیان توڕەیی خۆیان لە مامۆستا یۆنان بەتاڵ کردەوە.

گرنگی ئەم ڕۆمانە لە زۆر شتدا دەردەکەوێت، بەڵام ئەوەی وەک هەندێک لە تەوەری تر تۆخ کردنەوەی کەسایەتیە دیارەکانی ناو ئەو ڕوداوو مێژووەیە کە لەم ڕۆژگارەدا ڕویانداوە. کەسایەتی مامۆستا یۆنانیش وەک کوردێکی جولەکەی ڕۆشنبیر و ئازادی خواز پانتاییەکی زیندووی هەیە لە ناو کێشمەکێش و ململانێکانی فیکر و باوەڕی هاوئاهەنگی و هاوبەشیەکانی ژیان لەم ڕۆژگارەدا.

ڕۆمان نووس ئەوەندەی پرژاوەتە سەر واقیع نووسینەو□ی □□ژگاری مامۆستا یۆنان کەمتر بەلای چێژی بە ئەدەبی کردن و خولیاکانی خەیاڵ بۆ بە تێکستکردنی ڕۆمانی ڕۆیشتووە لە ژیان و کەسایەتی مامۆستا یۆناندا، بەو واتایەی مامۆستا یۆنان لە ناو تێکستی مێژوویدا ڕەنگەکانی دەردەکەوێت. ڕاستە ڕۆمانەکەمان باسێکی مێژووییە، بەلام خۆ دەکرێت مامۆستا یۆنان عاشق بوبێت، هەرنا حەزی چوبیتە کچێکی جوان، دەکرا یۆنان دڵێکی گەورەی لە (خاکی پیرۆز) لە سینگی کچێکی ئازادی خواز جێهێشتبێت. هەموو ئەمانە بەشێکی گرنگن لە بەئەدەبی کردنی دەق و چنینەوەی ڕۆشنبیری کەسایەتی مامۆستا یۆنان.

کێ مامۆستا یۆنانی کوشت؟ لۆ؟

مامۆستا یۆنان لە لایەن پیاوانی کەمال ئاغای شەقڵاوە کوژرا، سابیر ڕەشید بە سەلیقە باسی چۆنیەتی کوژرانی مامۆستا یۆنان دەکات،

کوژرانی ئەم پیاوە بە پلان بووە بە ئەوەی هیچ شوبهەیەکی یاسایی نەکەوێتە سەر ئاغاکان، هەڵبەتە ڕێککەوتنی ئاغاکان لە نێوان خۆیاندا پیلان بووە بۆ کوشتنی مامەستا یەنان، لە لایەکی تریشەوە مامەستایان تاوانبار کرد بەوەی کە دژی دەسەڵاتی گەل و حکومەتی میری خۆریکی ئاژاوە گێڕیە، حکوموتی بەوە هۆشیار کردەوە کە مامەستا یەنان بەتەمای شۆڕش و بزاوتە دژی دەسەڵاتی میری لە شەقڵاوە. ئاغاکان بەمە ناوەستن تەنانەت خەلک هان دەدەن بەوەی مامەستا یەنان دژی ئاینەکەمان کە ئاینی ئیسلامە ئیش دەکات لەسەر ئەوەی کە ئاینی جولەکە بەهێز بکات و ئیسلام لاواز بکات، هەڵبەتە لە ڕۆمانەکەدا واهاتووە کە یەنان ڕاستە جولەکە بووە بەڵام کەسایەتیەکی ڕۆشنبیر بووە و کوردێکی ئازادی خواز بووە.

ئاستی تێگەیشتن و گۆشەی بیرو باوەری ئازادی خوازانەی مامەستا یەنان لەتەک زیرەکی و ڕۆشنبیریەکەیەوە هیوایەکی گەش بووە لە سەرکەوتنی پەیامی هاوسەنگی و هاوبەشی لە دەستکەوتە ماددی و مەعنەویەکانی نیشتماندا، تەنانەت دەرفەت بە بیری تەسکی چینایەتی و ئاغایەتیش نەدەما.

کوژرانی مامەستا یەنان کوژرانی بیری ئازادی خوازی و پێکەوە ژیانی هاوسەنگانەیە لە ناو گەلانی دونیادا، بە تایبەتی لە ناو گەلانی ڕۆژهەلاتی ناوەڕاستدا. پێموایە تا دەرەبەگایەتی و کوێخایەتی بە دەستی ئازادی خوازان و ئیماندارانی ڕێگای سەرفرازی لە تابەڕەی ژیان نەسڕێتەوە و تاڵانچیەکان لە ئەدەبی پێکەوە ژیان نەکرێنە دەرەوە ڕۆژهەلاتی ناوەڕاست و بە تایبەتی کورد ئازانێت و تەنانەت ناتوانێت چێژ لە ژیانی سەربەستی و ئینسانیەت بکات.

گەرکمە زۆر لە ئەدیب و یارانی ئازادی خواز ئەم ڕۆمانە و هاوشێوەکانی بخوێننەوە، چونکە لە ڕێگەی کتێبانەوە دەگەینە ئاستێکی باڵای ڕەوشتی و فیکری، لەو دەمانەدا پەنای هیچ پاساوێک نادەین بە ناوی بوونی بنەماڵەی ئاغا و دەرەبەگایەتی تا بتوانن چنگیان بخەنە ناو خوێن و ماڵی دەیان و هەزاران ئازادی خواز و ڕۆشنبیرانی وڵات.

عەلی مستەفا - شەقڵاوە
٢٠١٨

شەڕەکان جیاوازن … ن.ف. عبدوڵا

کاتێک کۆمەڵگای سەرمایە داری لەسەر ئاسەواری کۆمەڵگای دەرەبەگایەتی بنیات ئەنرێ و گیان بەبەریدا دەهێنرێت. دوو چین پێک هاتی ئە م کۆمە ڵگایە دیاری دەکەن، دوو چین دژ بە یە ک و یە ک ئە وی تر دیاری دە کات. واتا کاتێک ئە م کۆمە ڵگایە، ئە م دوو چینە ی تیا دە بینرێت، بە دوو پێک هاتی ئابووری جیاوازی خۆیانە وە، بە دوو بە رژە وە ندی جیاوازی خۆیانە وە. ئە م دوو چینە لە ململانێدان لە گە ڵ یە کتریدا. واتا ناکۆکی چینایە تیان ئە م ململانێ یە دیاری دە کات.

ئە م ناکۆکی یە شە ڕی ڕۆژانە ی تێدایە، لە گە ڵ دوو بە رژە وە ندی جیاواز بە یە کتری دا. ئە م شە ڕە چ وە ک تاک یان وە ک دە ستە و گروپ و کۆمە ڵ بێت شە ڕێکی هێمنانە نی یە. بە ڵکو شە ڕێکە لە نیزامی سە رمایە داری یە وە سە ر دە ردە کات و ڕاستە وخۆ ئە بینرێت، بە شێوە ی تایبە ت بە جۆری شە ڕە کە.
واتا شە ڕی ئابووری کە لە خە باتی ئابووری دا دە بینرێت جیاوازی هە یە لە و شە ڕە ی کە شە ڕی کۆمە ڵایە تی و شە ڕی حە قیانە تە دژ بە نیزامی سە رمایە داری واتا شە ڕ لە جۆری یە کە میاندا لە چوارچێوە ی زیادبوونی کرێدایە. ئە بێت ئە وە ش بزانرێت شە ڕ بە مانا شۆڕشگێڕی یە کە ی نابینرێت، لە خە باتی ئابووری دا. واتا شە ڕ لە پێناو چارە سە رکردنی هە نووکە یدایە.

واتا ئە م شە ڕە یان شە ڕی گۆڕینی دە سە ڵات نی یە. شە ڕی لە ناو چوونی چینێکی کۆمە ڵایە تی نی یە. شە ڕی گۆڕانی سیستە مێکی ئابووری سیاسی کۆمە ڵایە تی نی یە. شە ڕی جێگرتنە وە ی دە سە ڵاتی چینێک نی یە لە بە رامبە ر چینێکی تردا.
ئە م شە ڕە جۆرێکی شە ڕە کانە، واتا هیچ کات ناکۆکی بە رژە وە ندیە کان، شە ڕێکی هێمنانە بە خۆیە وە ناگرێت. ئە گە ر ئە م شە ڕە ش نە بێتە هۆی گۆڕانی سیستە مە کە. ئە و ناکۆکی یە لە هە موو سوچێکی ئە م جیهانە دا سە ر بە خە باتی ئابووری هە ڵ ئە دات، لە کون و قوژبنە کانی دنیادا… واتا شە ڕی ڕە وای پڕۆلیتاریا لە نیزامی سە رمایە داریدا شە ڕی لە ناوچوونی سیستە می سە رمایە داری یە.

ئیتر ئه و شه ڕانه ی تر شه ڕی جزء ی و بچوکن له چاو شه ڕی کۆمه ڵایه تی پڕۆلیتاریا. له گه ڵ ئه وه شدا هێمن نین له گه ڵ چینی دژ به یه کدا.
ئه و کاته ی له ئه مریکا و ئه وروپا دا که دیسپلینی کارکردن به جۆری سه رمایه داری یه که ی له ئارادا ئه بێت، به رامبه ر به پڕۆلیتاریادا. ئه و کاته چرکه ی دواکه وتن ئه بێته جێگه ی سه ر زه نشت بۆ پڕۆلیتاریا، تأهدید به بێکار کردن ئه کرێن هه ر ئه و کاته شه ڕ به ژیانی مه مره و مه ژی یه ی پڕۆلیتاریا ئه گێڕێت له لایه ن سه رمایه داری یه وه، وه هه ر ئه و کاته ی که کرێکارێک یان کرێگارانی کارگه یه ک هه ڵوێستی ڕژانه سه ر جاده ده گرنه به ریان له ناو کارگه دا به رامبه ر به خاوه ن کار ئه بزوێن. کاردانه وه ی ئه و کارانه یه که خاوه ن کار به رامبه ر به کرێکاران ده یگرنه به ر. واتا هه ر له سه ره تای له دایک بوونی نیزامی سه رمایه داری یه وه، ئه م دژه وه ستاندنه هه بووه و بوونیشی ئه بێت هه تا ئه م سیسته مه ئابووری یه بوونی هه بێت.

کاتێک کاک ئاراس له نوسینه خنجیلانه که یدا له لا په ڕه (1) دا ئه ڵێت: { دیاره ناکۆکیش جۆرێکی هێمنانه یه له شه ڕ به بوونی ناکۆکی چ چینایه تی یان به ده ست هێنانی ده سه ڵات بۆ بازاڕی فراوان و زۆرتر و قازانجی زیاتر که چینی بۆرژوازی به ته نها مامه ڵه ی له گه ڵدا ده کات، بۆ به ده ست هێنانی سه رمایه ی که ڵه که بۆی زیاتر و زامن کردنی مانه وه ی له سه ر ده سه ڵاتی سیاسی به ڕێوه بردنی کۆمه ڵگه..ل1 (شه ڕ له نیزامی سه رمایه داری دا)}.
لێره دا ئه وه ده بینرێت که کاک ئاراس تێکه ڵ و پێکه ڵیه ک ده خاته ناو باسه که ی خۆیه وه، وه یان به ده سته وه نه دانی کرۆکی موضوعه که به مانا دروست و پاراوه که ی.

ئێمه ئه بێت ئه وه ش بزانین که کاتێک شه ڕ له نێوان دوو ده وڵه تی یه ک نیزامدا ئه بێت شه ڕێکی زۆر کۆنه په رستانه یه و دژ به بزووتنه وه ی ڕزگاری پڕۆلیتاریایه. چوونکه ئه م شه ڕانه بۆ پاوان کردنی نفوسی سیاسی و ئابووری خۆیانه له ناوچه که و جیهاندا، یان به واتایه کی تر، کاتێک دوو به رژه وه ندی جیاوازی یه ک چین له ململانێدا ئه بن، هه ر یه که یان بۆ بڕینی سهمی زیاتره بۆ خۆیان.
بۆ دوو ده وڵه تیش هه روایه، به س به جۆرێکی فراوان تر. ئه بێت ئه وه ش ڕۆشن بێت که ناکۆکی جۆرێکی هێمنانه نی یه له شه ڕ. به ڵکو ئه وه ناکۆکی یه که شه ڕ دروست ده کات. واتا ڕێک لێره دا ئه وه ده رده که وێت که ناکۆکی شه ڕ ده خوڵقێنێ و شه ڕیش به ره

نجامی بوونی ناکۆکی یه. کاتێک ئیمپریالیزمی جیهانی ئه یه وێت به شێک له دنیا پاوانی ده سه ڵاتی سیاسی و ئابووری خۆی بکات، واتا ئه یه وێت بازاڕ بۆ کاڵاکانی دروست بکات یان زیاتر بکات.

واتا ئه و ناکۆکی یه له نێوان ده وڵه ته ئیمپریالیسته کانی دنیادایه، ناکۆکیه کی جیاوازتره له ناکۆکی نێوان پڕۆلیتاریا و سه رمایه داران. واتا بۆ ده وڵه ته ئیمپریالیسته کان ده سه ڵات سائیده و سیسته م بوونی هه یه. ئیتر ململانێ له نێوان گۆڕینی جوگرافیای سیاسی ناوچه کان یان هه ر هیچ نه بێت ململانێ له نێوان گۆڕینی ده سه ڵاتی سیاسی و ئابووری خۆیان له سه ر ناوچه کانی تری دنیا. واتا شه ڕه که شه ڕی گۆڕینی سیسته مه که نیه. شه ڕی به ده ست هێنانی سوود و قازانجی زیاتری جووته کانه له ده ریای بازاڕی جیهاندا. واتا شه ڕه کان جیاوازن له ناوه ڕۆکدا، چوونکه کاتێک پڕۆلیتاریا ئه بێته وه سیله ی مماره سه کردنی شه ڕی ئیمپریالیسته کان بۆ سوود و قازانجی سه رمایه داران.
ئیتر ئه و شه ڕه ی له ناو خۆی ده سه ڵاتێکی سیاسی یه ک ده وڵه تدا بێت. که زۆر جار ئه بنه چه کی دیفاع کردن له حیزبه بۆرژوازیه جیاوازه کان له شکڵدا و به رژه وه ندیه کانیان ده به نه پێشه وه. وه ک ڕووه ندا و عێراق و له قاڕه کانی ئه فریقیا و ئه مریکای لاتین و....هتد.
شه ڕی نێوان سنووره جیاوازه کان شه ڕی ڕه وای پڕۆلیتاریا نین، یان شه ڕه ناو خۆیيه کۆنه په رسته کانی حیزبه بۆرژوازیه جیاوازه کانی یه ک سنوور شه ڕی ڕه وای پڕۆلیتاریا نین.

شه ڕی ڕه وای پڕۆلیتاریا شه ڕی له ناوبردنی ده سه ڵاتی سه رمایه دارانه، شه ڕی له ناوبردنی چینی بۆرژوازی و سه رمایه دارانه. شه ڕی ڕه وای کۆمه ڵایه تی پڕۆلیتاریا که تاقه زامنی ڕێگای بنه بڕکردنی هه موو مأسات و تراژیدیاکانی نیزامی سه رمایه داریه.
ئه مه وێت قسه له سه ر چه ند دێڕێکی تر بکه م که کاک ئاراس باس و خواسی خۆی ئاوا ده کات: { په یوه ندی ئابووری که په یوه ندی..کۆمه ڵایه تی دیاری ده کات به هۆی شێوازه کانی به رهه م هێنانه وه وه واقعی کۆمه ڵایه تی و هووشیاری چینایه تی و سیاسی و ئایدیۆلۆژی بۆ خه باتی چینایه تی پڕۆلیتاریا ده سته به ر ده کات وه ک فاکته رێک هه لومه رج و ئه گه ری شه ڕ موجود ده کات له کۆمه ڵگای سه رمایه داری دا.. ل1/ ل2 (شه ڕ له نیزامی سه رمایه داری دا)}.
کاتێک باس له هووشیاری ده کرێت بۆ پڕۆلیتاریا له نیزامی سه رمایه

داری دا ئه بێت ئه وه مان له بیر نه چێت که هووشیاریه که دژ به واقعی سائید بێت. واتا هووشیاری کۆمۆنیستانه یه که دژ به واقعی نیزامی سه رمایه داری ئه جووڵێته وه و گه شه به پراکتیک و تیۆری خۆی ده کات. بۆ له ناوبردنی هه موو ئاسه وار و گه نده ڵی بیری کۆنه په رستی و چه وسانه وه و کاری به کرێ.

واتا ئه و هووشیاریه بۆ پڕۆلیتاریا له گه ڵ مێژووی مرۆڤایه تیدا مامه ڵه ی پێ ده کرێت که ببێته هۆی له ناوچوونی چینه کان و ئه و هووشیاریه که ئه توانێت ڕێگای مێژوویی به پڕۆلیتاریا بگرێته به ر ته نها له زانستی فه لسه فه ی مارکسیزم دایه و، ته نها ئه و بیره یه که ئه توانێت گۆڕکردنی نیزامی سه رمایه داری نیشان به پڕۆلیتاریا و مرۆڤایه تی بدات. لێره وه یه که دیسانه وه پڕۆلیتاریا معرضه بۆ هه ڵگرتنی هووشیاری جیاواز له و هووشیاریه ی که ئه توانێت گۆڕانکاری مێژوویی به خۆیه وه بگرێت. واتا ئه بێته ئه وه ی که هه ڵگری هووشیاریه ک ئه بێت که له گه ڵ سیسته می سه رمایه داری دا هاوکار و هاونه زه رده بێت، واتا یه ک زه ڕه زه ره ری بۆ گیانی بۆ گه ن کردووی سه رمایه داری نا بێت، ئه مه شیان جۆرێکی تره له هووشیاری بۆ پڕۆلیتاریا.

واتا پڕۆلیتاریا هه ڵگری بیری دژه که ی خۆی ده بێت سوودمه ند ده بێت بۆ دژه که ی خۆی،
ئه گه ر قه راربێت بوونی شه ڕ به بوونی هووشیاریه وه به ند بێت، ئه وا ده که وینه ئه و هه ڵه یه ی که ئه توانین ئه وه ببینین که سیسته می سه رمایه داری هووشیاری شه ڕی تێدا دروست ده کات. له گه ڵ ئه وه شدا که هووشیاریش نه بێت جۆری شه ڕه هه نووکه یی و ڕۆژانه که ی پڕۆلیتاریا ده بێت. به ڵام هووشیاری بوون بۆ پڕۆلیتاریا مه رجی باشترکردن و هه ڵوێستگرتن بۆ پڕۆلیتاریا ده سته به ر ده کات.
هه ر له دوو دێڕ خوار ئه و په ره گرافه ی که وه ک خۆی نوسیومه ته وه کاک ئاراس ده ڵێت: { شه ڕ به شێک بووه له موماره ساتی سیاسی ڕۆژانه ی ئه م نیزامه...ل2 (شه ڕ له نیزامی سه رمایه داری دا)}.

ئه م به شه هه ر زۆر جیاوازی هه یه له گه ڵ ئه و په ره گرافه ی که له پێشتردا نوسیومه ته وه وه ک خۆی چوونکه له وه و پێش باس له هووشیاری و خه باتی سیاسی بۆ خه باتی چینایه تی پڕۆلیتاریا ده کات و لێره شه وه، شه ڕ ده کات به و خه سڵه ته ی که ته نها شه ڕه بۆ هێشتنه وه ی نیزامی سه رمایه داری. ئه مه وه ک ته نها شه ڕی سه رمایه داران خۆیان بێجگه له وه ی که یه کلایی کردنه وه ی به

شێک له منافه سه ی سه رمایه داران خۆیانه.
به ڵام ئه وه که ده ووترێت (هووشیاری چینایه تی و سیاسی و
ئایدیۆلۆژی بۆ خه باتی چینایه تی پرۆلیتاریا ده سته به رده کات
وه ک فاکته رێک هه لومه رج و ئه گه ری شه ڕ موجود ده کات).

جیاوازی زۆره له گه ڵ ئه و چه ند دێڕه ی دواتردا ئه نوسرێت له
لایه ن کاک ئاراسه وه. واتا نه توانراوه له یه که م جاردا جۆری شه
ڕه که ده ستنیشان بکرێت که چ جه نگێکی حه قیانه ته و چۆن
گۆڕانکاریه کۆمه ڵایه تیه کان دروستده کات و ئه و جه نگه ی دووه
میش جیا ناکرێته وه لای کاک ئاراس یان جیانه کراوه ته وه له جه
نگه که ی یه که م. یه که م ئه کرێ به دووه م، دووه میش هه ر یه
که م وهه ردووه میش بوونی هه یه و دووه میش باسکراوه. کاک ئاراس
له م چه ند دێڕه دا که وا له خواره وه به بێ ده ستکاری ئه یخه مه
وه به رچاو که ده ڵێت: { فرماسیۆنی کۆمه ڵایه تی ئابووری گه شه
ی خۆی به پێی ته کنیک و زانستی ته کنیکیه وه له دنیای سه رمایه
داریدا له ممارە ساتی سیاسی و ئابووری ته واو کردووه وبه درێژایی
په ره سه ندنی توانیویه تی پرۆسیسه چه ندایه تیه کان له ڕێی
پێویستی بازاڕه وه بگۆڕێ بۆ پرۆسیسی چۆنایه تی به پێی پێشکه وتنی
یاسا ئابووریه کانی ناوخۆوه.. ل2 (شه ڕ له نیزامی سه رمایه داری
دا)}.

ئه گه ر سه رنج له م چه ند دێڕه ی سه ره وه بده ین ئه وا ده
توانین ئه م باسکردنه ی به باسکردنێکی مجرد له پێشکه وتن و ته
کنیک ببینین. واتا باسکردنه که ده چێته سه ر ئه وه ی که گوایه
نیزامی سه رمایه داری ممارە سه ی سیاسی و ئابووری خۆی، به پێی ته
کنیک و ته کنه لۆژیا بنیات ناوه. له گه ڵ ئه وه شدا هه تا ته
کنیک نه شبێت نیزامی سه رمایه داری پێویستی به ممارە ساتی ساسی و
استبدادی خۆی هه یه به وه سیله جیاکانی خۆی که مامه ڵه ی پێده
کات، بۆ ژیاندنی سیسته مه که ی خۆی. واتا ناتوانرێت ممارە سه ی
سیاسی و ئابووری له نیزامی سه رمایه داریدا به وه وه به ندبکرێت
که ته کنیک له هه موو ڕوویه کیه وه هه یه و به هه موو جۆرێک هاو
سه نگه له گه ڵ گه شه ی ئابووری وه یان دواکه وتوویی ئابووری.
واتا له هه موو سوچێکی ئه م جیهانه دا به ووڵاتانی پێشکه وتوو
پاشکه وتووشه وه هه ریه که یان جۆرێک له استبدادی سیاسی و کۆمه
ڵایه تی و ژیاندنی ئابووری ئه به نه سه ر. هه ر هه مووشیان له یه
ک سیسته مه وه سه رچاوه ده گرن. واتا سیسته مه کان به پێی بوونی
ئه و هه لومه رجه ی که پرۆلیتاریا بۆ ممارە سه ی سیاسه تی سه ربه

خۆی خۆیان گرتوویانه ته به ر، مامه ڵه ی استبدادی سیاسی له گه ڵدا ده که ن.

وه کو له ئه وروپای پێشکه وتووی سه نعه تی و ئه فریقای دواکه وتووی سه نعه تی هه ر جۆرێک له جووڵانه وه ی سیاسیانه ی پڕۆلیتاریا بوونی هه بێت ئه وا به ره نگاری بوونه وه کان جۆری تایبه ت به خۆیه وه ده گرێت. واتا ئه وروپاش هه ر هه مان دژه وه ستان ئه وه ستێت له به رامبه ر پڕۆلیتاریادا که له ئه فریقا و ئاسیا و هه موو گێتیدا که هه ر دژه وه ستان ئه بێت به کردار مماره سه ی دژی پێ ده کرێت. له گه ڵ هه موو ئه و شتانه شدا هێشتا نیزامی سه رمایه داری ناتوانێت به ته واوی مماره سه ی سیاسی و ئابووری خۆی ته واوبکات. واتا ناتوانیت بڵێیت مماره سه ی سیاسی و ئابووری ته واوکردووه. چوونکه گه شه و په ره سه ندنی ژێرخانی کۆمه ڵی سه رمایه داری پێویستی به گه شه و په ره سه ندنی سه رخانه که شی هه یه بۆ سه رمایه داران… هه روه ها له به ر ئه وه ی که ئێستا به جۆرێکی که م تا زۆر سه رمایه داری ڕێگه له ته کنیک و ته کنه لۆجیا ده گرێت بۆ به شداری کردن له به رهه م هێناندا.

ئه مه ش ڕێگه ی مستقربوونی سیاسه ت و سیاسه تی ئابووری پێ نادات. چوونکه له ڕێگه ی هه موو ئه و کێشانه ی که نیزامی سه رمایه داری له ژێرخانه که ی و سه رخانه که شیه وه ئه زمه له گه ڵ خۆیدا هه ڵده گرێ. ڕووبه ڕووی زۆر کێشه و گۆڕینی شکڵی سیاسه ت و ئابووریه که شی ئه بێته وه. هه موو ئه و شتانه جموجۆڵی ناو هه ناوی نیزامی سه رمایه داری ڕێگه به ئیستقرارکردنی سیاسه تی نیزامی سه رمایه داری نادات. خاڵێک که زۆر گرنگه له پێشکه وتنی یان احتیکارکردنی بازاڕی جیهانی. له لایه ن ده وڵه ته گه وره ئیمپریالیسته کانه وه. ئه ویش گۆڕینی پرۆسه ی چه ندایه تی بۆ پرۆسیسی چۆنایه تی بۆ ئه وه ی بتوانێت له ڕووی چه ندایه تیه وه به رهه م زیاتر به رهه م بهێنێت و زیاتر که لوپه له کانی له بازاڕی جیهانیدا ساغ بکاته وه.

واتا لای کاک ئاراس ده ست بۆ ئه وه نه براوه که گۆڕینی چه ندایه تی بۆ چۆنایه تی له به رهه م هێناندا بۆ ئه وه یه که بتوانێت چه ندایه تیه کی زیاتر له بازاڕی جیهانیدا له که لوپه له کانی ساغ بکاته وه. وه ئه م تصویره ی کاک ئاراس بۆ ئه و یاسایه ی کردووه ته نها شکڵ پیشاندانه و هیچی تر. خۆی له خۆیدا جه وهه ره که ش شتێکی له خۆی ده گرێت. که واته نابێت ئێمه ئه وانه به مجردی ببینین له کرداری به رهه م هێناندا، ئه گه رگۆڕانه کان ته نها له

چه ندایه تیه وه بۆ چۆنایه تی ببوایه و هیچی تر ئه وا چه ندایه تی له به رهه م هێنان دا زیادی نه ده کرد. واتا ئه گه ر به رهه م هێنانی ئۆتۆمبێل به نموونه بهێنینه وه که هه ر ساڵه و جۆرێک له مۆدێلی خۆی به رهه م ده هێنرێت، ئه بوایه چه ندایه تیه که می بکردایه له به رهه م هێنان دا له گه ڵ ئه وه شدا چه ندایه تیه که زیادی کردووه، به به کارھێنانی چۆنایه تیه کی تازه وه، واتا داواکاری له سه ر زیاد ده کات و زیاتر له بازاڕدا سه رف ده کرێت.

کاتێک باس دێته سه ر ووڵاته دواکه وتووه کان له ڕووی پیشه سازیه وه ئه بێت بۆ هه موولایه ک ڕۆشن بێت ئه گه ر ووڵاته دواکه وتووه کان نه بن به بازاڕ ئه وا به ئیمپریالیست بوونی ووڵاته هه ره پێشکه وتووه کان بوونی نابێت. هه ر ئه وانیشن که دابه شکردنێکی کار به سه ر جیهاندا ده سه پێنن بۆ ئه وه ی که کاڵاکانیان به ڕێژه یه کی زۆر زۆر مۆڵ نه خوات یان بازرگانی که م تا زۆرێک نه مرێت. که ئه بێته جێگای سوود و قازانجێکی زۆر بۆیان واتا که کاتێک کاڵایه ک به رهه م هێنرا ئه بێت بازاڕێکیش هه بێت. ئه م بازاڕانه له ناوخۆی خۆیاندا زۆر نابێته جێگای سوود و که ڵه که ی زۆری سه رمایه بۆیان وه ک له وه ی که له ڕێگه ی بازرگانیه وه ئه نێردرێت بۆ ئه و ووڵاتانه ی که بازاڕه که یان پێویستیان به که لوپه لی به رهه م هێنراو هه یه بۆ دانیشتوانه که یان. که واتا ئه گه ر ووڵاته دواکه وتووه کان هه مان جۆری به رهه م هێنانی تێدابوایه و هه مان جۆری ته کنیک و پیشه سازی بوونی ته واوی ووڵاته که یان هه بوایه.

ئه وا که متر پێویست به که لوپه لی به رهه م هێنراو ئه کات بۆ ئه و ووڵاتانه له ده ره وه ئه و کاته ئیمپریالیست بوونی نه ده بوو، وه نه به م ڕێژه یه ش احتیکاراتی ئیمپریالیستی له سه ر ووڵاتانی ده ره وه ی خۆی ئه بێت و نه به م جۆره ش ماددده خاوو کانزاکانی بۆ ئه بردن. مشلولی به رهه م هێنانیش نه ده بوو. بۆ نموونه له عێراقدا له زۆرێک له کانزا و مادده ی خاووی پیشه سازی و به رهه م هێنانی هه یه له وانه یه هیچ ووڵاتێک له ووووڵاته گه وره ئیمپریالیسته کان به چاره کی عێراق کانزا و مادده ی خاوی تیادا نه بێت. له گه ڵ ئه وه شدا به به رده وامی عێراق بازاڕێک بووه بۆ ساغ بوونه وه ی که لو په له به رهه م هێنراوه کانی ده ره وه ی خۆی.

وه هه روه ها کاتێک که شه ڕێکیش بۆی دروست ئه بێت خۆشی عه مه لی ده یکات. پێش هه موو شتێک له هه موو سه رچاوه ئابووریه کانی ئه

درێت.

له که رتی به رهه مهێناندا. که توانای به رهه م هێنانێکی که می هه یه بۆ ناوخۆ. ئه مه شیان جۆرێکی تره بۆ زیاتر خۆشکردنی جێگه و ڕێگه بۆ ساغ بوونه وه ی کاڵاکانیان، هه روه ها هند که ووڵاتێکی به ناوبانگی جیهانی یه بۆ به رهه م هێنانی چا له گه ڵ ئه وه شدا ده شتایه کی زۆریشی هه یه بۆ به رهه مهێنانی زۆرێک له مادده خۆراکیه کان. که چی هێشتا له هندا له ڕێگای برسی بوونێکی زۆری زۆرینه ی خه ڵک تووشی نه خۆشی کوشنده و بۆ سه رپه رشتیه کی ته واوی منداڵان و بۆ جێگا و ڕێگای خۆزانه کان و له سه ر جاده و کۆڵانان شه و ڕۆژ به سه ربردن و زۆران کاری تری ناڕه وا بۆ ئینسانه کان به ده ست ده هێنن. که واتا له ووڵاته دواکه وتووه کان که گۆڕینی چه ندایه تی به رهه م هێنان بۆ چۆنایه تی به رهه م هێنان هێواشه یان هه رنیشه ئه وا په یوه ندی ئیمپریالیستیانه ی به رامبه ری ووڵاتانی دواکه وتوو، که گه شه ی ئابووریش له دواکه وتووترین ئاستدا ڕاگرتووه. لێره وه ئه بێت بگه ڕێینه وه سه ر ئه وه ی ئه بێت شه ڕ چۆن ڕوویدات؟ یان چ جۆره شه ڕێک ڕووده دات؟

که به ڕێز کاک ئاراس نه یتوانیوه بچێته وه سه ر باسکردنی شه ڕ. ئه م جۆرانه له شه ڕ که باسه که ی ئێمه زیاتر شه ڕی نێوان دوو سنووری جیاوازی له یه ک به رژه وه ندی چینایه تیه که یه ک به وی تری ته واو ده کات. واتا کاتێک حیزبه بۆرژوازیه کان ئه بنه ئۆپۆزسیۆن له ووڵاتانی دواکه وتوودا هه ر یه که یان به جۆرێک پابه ندی سیاسه ت و به رژه وه ندیه کانی ده وڵه ته گه وره کان ده به نه پێشه وه و وه زۆر جار له ڕێگه ی ئه و حیزبانه وه یه که ئه و ده وڵه ته ئیمپریالیستانه ده توانن به رژه وه ندی سیاسی و ئابووری خۆیان ببه نه پێشه وه، یان ئه و کاته ی که ڕژێمێک زیاتر پابه ند نابێت به به شێک له سیاسه ت و ئابووری ووڵاته گه وره ئیمپریالیسته کانه وه.

ئه مان ئه و شه ڕه ده خوڵقێنن بۆ حیزبه کان و ڕژێمه که یان که بتوانێت باشتر به رژه وه ندیه کانیان بچێته پێشه وه، یان زیاتر سوود و قازانج بۆ خاوه نه کانیان به رنه پێشه وه. ئه مه ده بێته سروشتی زۆرێک له و شه ڕه ناوخۆیانه ی که ئێستا له دنیادا ڕاگوزه ر ده کات.
واتا شه ڕی ناوخۆ له نێوان دوو حیزبی بۆرژوازی له یه ک ووڵاتدا نابێته ئه وه ی یه کێکیان شۆڕشگێڕه و ئه ویتریان کۆنه په رست، یه کێکیان ڕاسته و ئه ویتریان ناڕاست یه کێکیان میله ت دۆست و ئه

ویتریان به کرێ گیراو. ئه وانه هه رهه موویان له لایه نه سلبیه که
یدا خۆیان ئه گرنه وه وه سه ر به گروپی سلبی کاره کانن بۆ کرێکار
و زه حمه ت کێش.

بۆ نموونه له ئه فغانستاندا شه ڕ له نێوان دوو ته یاری مه زهه بی
و غه یره مه زهه بی دا هیچ شتێک نی یه بێجگه له ناکۆکی له سه
ربردنه پێشه وه ی سیاسه ت و ئابووری ئه و وڵاتانه ی که حیزبه که
یان سه ری پێ یه تی. ئه مه ش شه ڕی ناوخۆی ئێستایه. به ڵام ئه وه
شمان له بیر نه چێت له جۆری کۆنه په رستیه که یه تی. له جۆری
سووتاندنی بۆ به هایانه ی کرێکار و زه حمه ت کێشی ئه و ناوچه یه
یه، بۆ ئه وه ی شه ڕی ئه وان بێت.
له لایه کی تره وه کاک ئاراس باس له احتیکار به م شێوه یه ده کات:
{ له باڵا ترین ئاستی گه شه ی سه رمایه داریدا مێژ خواردنی سه
رمایه و به رهه م هێنان زیاد ده کات و احتیکار سه ر هه ڵ ده دات
که پێشبڕکێی سه ربه ست له مه یدانی ئابووری و ئاڵ و گۆڕی
بازرگانی له ناو ده بات و جۆرێکی نوێی سه رمایه ده رده که وێت که
به سه رمایه ی مالی ده ناسرێت. ل3 (شه ڕ له نیزامی سه رمایه داری
دا)}.

به ڕێ ڕاسته احتیکارکردن له سه ر به رهه م هێنان له وڵاتێکدا
پێشبڕکێی سه ربه ست بۆ بازرگانانی ئه و وڵاته ناهێڵێت، به ڵام
ناکاته ئه وه ی که ئه م نه هێشتنی پێشبڕکێ یه ببێته ئه وه ی که
بۆ خودی احتیکارچیه کانیش وا بێت، واتا پێشبڕکێ ده مێنێت بۆ
احتیکارچیه کانی ئه و وڵاتانه ی که احتیکاری بازاڕی و به رهه م
هێنانی وڵاتێکی تر ده که ن. هه روه ها احتیکارکردن پێشبڕکێی سه
رمایه داره کان وخاوه ن کاره کانی ئه و وڵاتانه ناهێڵێن به و
جۆره ی که له پێش احتیکارکردنیاندا هه بووه.
ئه گه ر ئێمه ئه م پێشبڕکێ نه هێشتنه بۆ احتیکارچیه کانیش وا باس
لێ بکه ین به ڕاستی له تیگه یشتنێکی زۆر هه ڵه به و لاوه له
ئیمپریالیزم و احتیکاراتی ئیمپریالیزم، له سه ر وڵاتانی دنیا.
له نێوان خۆیاندا نه بێت هیچی تر نیه.. چوونکه شه ڕه جیهانی یه
گه وره کان سه به بی هه ره سه ره کی ئه و شه ڕانه، پێشبڕکێی ئه و
وڵاتانه یه له سه ر ئه وه ی کامیان زۆرترین به ش له احتیکارکردن
به ده ست بهێنن له جیهاندا.

واتا جه نگ له زۆرترین به ش له احتیکاردا له سه ر وڵاتانی دواکه
وتووی جیهان باشترین نموونه ی ئه و شه ڕانه شه ڕی جیهانی یه که م
و دووه م و شه ڕی که نداو له نێوان هاوپه یمانه کان و عێراقدا،

كه بۆ خۆی ئه و شه ڕه زۆر له وه گه وره تر بوو كه به شه ڕی عێراق و هاوپه یمانه كان ناو بنرێت. شه ڕی جارێكی تری دابه شكردنی جیهان بوو له نێوان ده وڵه ته ئیمپریالیسته كاندا ئه گینا ئه و هاوپه یمانێتی یه له به رچاوی خه ڵكی كوێت نه بوو. له سه ر ئه وه بوو كه به شه كان بۆ یه ک ووڵات له ووڵاته ئیمپریالیسته كان نه بێت.

احتیكاری ده وڵه ته ئیمپریالیسته كان له سه ر بازاڕ و به رهه م هێنانی ووڵاته كه م پیشه سازیه كان. كاتێك ئیمپریالیزم ده ستنیشان ده كرێت كه احتیكاری بازاڕ و سه رچاوه ی سامان له جیهاندا له نێوان خۆیاندا دابه ش بكه ن، كه جۆرێک له كرداره كانیه تی. واتا احتیكاری بازاڕ و سه رچاوه ی سامان و به شه كانی تری ئیمپریالیزم پیشاندان، ده ستنیشانی ئیمپریالیست بوونی ووڵاته كان ده كات نه ک احتیكار و به شه كانی تری نه بێت وئیمپریالیزم بوونی هه بێت. واتا پێش ته واو ئیمپریالیست بوون احتیكار وه گه ڕ خستنی سه رمایه ی مالی هه یه و ده ستنیشانی بوونی ئیمپریالیستیانه ی ده وڵه ت بكات. له گه ڵ ئه وه شدا بازرگانی و پێشبڕكێی سه ربه ست له مه یدانی ئابووری له ناونابات. بێجگه له وه ی كه په ره پێده ریه تی بۆ خۆی.

كاتێک بازاڕێک احتیكار ده كات له ووڵاتێک له ووڵاته كانی جیهاندا له ڕێگه ی بازرگانی كردنه وه به كه لوپه له به رهه م هێنراوه كانیه وه یه. واتا بۆ ئه و ووڵاتانه بازرگانی به شێكه له به ده ست هێنانی سه رمایه یه كی زۆر و زه به ند و هه موو كرداری ئیمپریالیستیانه ش نی یه. ئه وان بۆ خۆیان زۆر سه ربه ستانه له مه یدانی ئابووری و ئاڵوگۆڕی بازرگانی له ڕێگای احتیكاركردنی بازاڕی ووڵاتانی تره وه، پێشبڕكێی خۆیان ده كه ن. هه روه ها سه رمایه ی مالیش به شێكه له و به كارهێنانه بۆ گه شه ی سه رمایه ی ئیمپریالیستی و گه یاندنی سوود و قازانج.

كه سه رمایه ی مالی وه ک مامه ڵه پێكردنی سه رمایه له ناوخۆی ووڵاتێكی تردا به كارهێنانی پیشه سازی بۆی. واتا بۆ تێ چوون و به رهه م هێنان بۆ ده وڵه تانی ئیمپریالیزم سوود و قزانجێكی زۆری لێ ده كه ن. به ڵێ ئیمپریالیست بوونیان ده ستی ئاوه ڵا كردوون له وه ی كه زۆر سه ربه ستانه و دڵگیرانه ی خۆیان له مه یدانی ئابووری و ئاڵوگۆڕی بازرگانی كاربكه ن. نه وه كو له ناوی ببات و به س سه رمایه ی مالی جێگه ی بگرێته وه..كه هه ریه كه یان به شێک له هه ره می ئیمپریالیزم پێک ده هێنن. چوونكه به ته نها ئیمپریالیزم په

نا ناباته به ر سه رمایه ی مالی و به س، به ڵكو له ڕێگه ی هه موو به شه كانی خاسیه تی به ئیمپریالیزم بوونیانه وه سوود وه رده گرن. هه روه ها ده وڵه ته ئیمپریالیسته كان له بازاڕی جیهاندا له نێوان خۆیاندا پێشبڕكێیه كی زۆر سه ربه ستانه بۆ خۆیان ئه نجام ئه ده ن. كه هه ریه كه یان به پێی سوود و به رژه وه ندیه كانی خۆیان مامه ڵه له گه ڵ ئه ویتریاندا ده كات.
كاك ئاراس ئه ڵێت: { توانیویه تی سه رمایه داری ده وڵه تی احتیكاری هاوپه یمان بكات له نێوان هێزی احتیكارات و ده وڵه تی بۆرژوازی گه شه كردووی به رهه م هێنان و هێزی گه شه كردووی به رهه م هێنه ره كه به پێویستی ده بێته هۆی شۆڕشی كۆمه ڵایه تی كه په یوه ندیه كانی به رهه م هێنانی سه رمایه داری ده گۆڕێ بۆ...ل3 (شه ڕ له نیزامی سه رمایه داری دا)}.

كاتێك ئیمپریالیزم له گه ڵ ده وڵه تانی تری دنیادا هاوپه یمان ده بێت له سه ر بناغه ی چوونه پێشه وه ی زیاتری هه مووبه رژه وه ندیه كانیه تی. واتا ئه وان بۆ خۆیان هاوپه یمانن، به ڵام له سه ر ئه ساسی سوود و قازانج گه یاندن به یه كتری خۆیان هاوپه یمانن ئه گه ر وانیه، كاتێك كه سوود و قازانجیان ئه خرێته به ر مه ترسیه وه له لایه ن هاوپه یمانه كه ی خۆیه وه ئه وا به ره نگاریه ك له نێوانیاندا ڕوو ده دات وجمووجۆڵێكی دوژمنكاریانه ی ده ركه وتوو به ئه نجام ده گات ئه ویش زۆر جار له ڕێگه ی هه ره س هێنان به ده ركردنی بڕیارێكی سیاسی له ده زگای أمم المتحدة(UN) كه بتوانێت به ر به سوود و قازانجی به رامبه ری بگرێت. به ڵێ ئه وان ئه وه نده به رگری له یه كتری ده كه ن كه كاتێك به شێك له جیهان ده گۆڕێت بۆ سیسته مێكی جیاوازی ئابووری و كۆمه ڵایه تی خۆیان، هێشتا به و مانایه نیه، كه ئه مان هاوپه یمانی تووندوتۆڵی یه كترین، له ناوه ڕۆكی ئه و هاوپه یمانێتی یه گه وره ترین ڕق و كینه ی به رژه وه ندیان له گه ڵ یه كتریدا هه یه.
به ڵێ كاك ئاراس ئه ڵێت: { به ڵام ته وحید و حه ره كه تی ئه نته رناسیۆنالیستی وه عی شۆڕشگێڕی پڕۆلیتاریا پێش ده خات و ظروفی شۆڕشگێڕی له بار ده كات بۆ شۆڕش...ل7 (شه ڕ له نیزامی سه رمایه داری دا)}.

لێره دا هه ڵه یه كی بچووك ده بینرێت ئه ویش ئه وه یه كه هووشیاری شۆڕشگێڕی هاوكاری بزووتنه وه ی ئینته رناسیۆنالیستی پێش ده خات نه ك به پێچه وانه وه چوونكه كاتێك كرێكارێكی هووشیار مامه ڵه له گه ڵ سروشتی ئه و ژیانه دا ده كات كه جێگای مماره سه

کردنی ژیان بۆ ئه و تیایدا سفره، ضروریه تی هاوئاهه نگی و هاوکاری بزووتنه وه ی ئینته رناسیۆنالیستی پرۆلیتاریای جیهان زۆر به ڕۆشنی ده بینێت و چالاکانه کاری جدی خۆی بۆ ده کات. واتا لێره دا هاوکێشه که پێچه وانه یه، واتا ئێمه به لای خۆیه وه ده رمانی چاکه که ره وه دروست بکه ین که چی ژه هر به رهه م ده هێنین، ده رمانی چاکه که ره وه مه به ست له اصڵاحات نیه. واتا بزووتنه وه ی ئینته رناسیۆنالیستی یه پرۆسیسی و پراکسیسی هاوئاهه نگ کردنی خه باتی چینایه تی پرۆلیتاریایه له دنیادا. دیفاع کردنه له یه ک چینی جیهانی که به یه ک به رژه وه ندی و یه ک ئاسۆی ڕوونی شۆڕشگێڕیه وه مامه ڵه له گه ڵ هه موو دیارده و مه لموساتی سیسته می سه رمایه داری بکات.
واتا کاتێک ئه م بزووتنه وه ئینته رناسیۆنالیستی یه پراکسیس ده کرێت که له ناو پرۆلیتاریادا هووشیاری کۆمۆنیستی بوونی خۆی هه بێت. هه ر ئه م هووشیاریه که ئه توانێت پرۆسیسی ئینته رناسیۆنالیستی پرۆلیتاریای جیهانی بهێنێته پێشه وه و له هه موو مه یدانه کانی خه باتی چینایه تیدا کاریگه ری خۆی دابنێت. واتا هووشیاری بزووتنه وه ئینته رناسیۆنالیستی یه که دروست ده کات نه وه کو به پێچه وانه وه.

ئه مه وێت ئه وه ش ڕابگه یه نم که به که موکۆی یه کی زۆره وه باس له شه ڕ کراوه بۆ نموونه ده ست بۆ جۆره جیاوازه کانی شه ڕی ناوخۆ له نیزامی سه رمایه داری دا نه براوه و هیچ سووچێکی باسه که ی نه گرتۆته خۆی. که واته نابێت ئێمه به وه نده اکتیفا بکه ین که بڵێین باسمان له شه ڕ له نیزامی سه رمایه داریدا کردووه، که له هه ندێک شوێندا بابه ته کان دوورن له سه رباسه که وه. له م نوسینه خنجیلانه یه دا.
هیوادارم که توانیبێتم شتێکی زیاترم خستبێته سه رباسه که و که موکوڕی یه کانم بژارکردبێت…

١٦-٥-١٩٩٥

ئافرەتی کورد ئەیەوێت چۆن بژیت ؟ ... کرمانج فەتاح

ئافرەتانی کورد ، هەرکاتێک هەنگاو ئەنێن بۆ ئەوروپاو جیهانی دەرەوەی دور لە نیشتمان ، تەڕوانیان بۆ ژیان دەگۆڕێ ، گۆڕانی ئەوان لەچی سەرچاوە ئەگرێت و چۆن لە ژیان دەروانن ؟

گەر ئەمە باسێک لەسەر ئەمە بیکەینەوە ، یان هەرکات لەگەڵ هەر ئافرەتێک ئەدوێیت دواندن لەسەر ژیان ، ئەبینی خاوەن بەشایەکی گەورەی دەرونین ، بن بەست بوونی ئەم بەشایەی گەورەی لە ناخی ژن و کچانی کورد هەیە ، لە پیاوەندا سەرچاوە دەگرێت . .. هەرگیز پیاوی کورد رونەچێتە نێو دونیا راستەقینەی کە ژن دەیەوێت ...
سەر ئەنجام ژن دەیەوێت ژنانە بژی ، ئەوەش مافێکی سروشتی خۆیانە ، کە خاوەن ئەو هەستبوونەن له ناخی خۆیاندا.. تاکی کورد بەتایبەت هەمیشە پیاوبوونی زاڵتر کردووە بەسەر ئەم مەنەی لەبەر دەستیدایە چ وەک دایک چ وەک خوشک و هاوسەر و هاورێ ...

سەر ئەنجام لەگەڵ گەیشتن بەو ئازادیەی دەیبینن ، سەرەنجامی ئەوەی کە دەگات بە دەرەوە وەک ولاتانی تر .. ژن بوونی خۆی ئەدۆزێتەوە راستەقینەو شوناسی خۆی ئەدۆزێتەوە ، بە دوودڵی هەوڵ ئەدا لەم فەزایدا رابکا کە پێشتر تێیکەوتووە ،، حەزێکی گەورەی ژن بوون ئەوەیە ، هەبوون و هەناسەدانێک هەناسەبدا لە ناخیدا هەست بە ژن بوونی و ناسک بوونی و گرنگی پێدانی بکات ، پیاوی کورد رێبەت ئاسا روانینی کردووە بە ژن ، ژن ئەبێت لە ماڵ بەت منداڵ دوروست بکات ، خواردن ئامادە بکات ، خزمەتی پیاوەکەی بکات ،، ئەوەش تەڕوانینێکی هەڵەیە بۆ ئەوەی ئارفرەت لەو بازنە خۆباوەدا بسورێتەوە ،، من پێم وایە ئافرەت باشترین دروستکراوە تا زۆرترین ئاسانکاری بەت هام وەک پەروەردەی و ئابوری و سیاسی و کۆمەلایەتی ...

راکردنی ژن لە پیاوەکانیان ، زوو هەوەدان بۆ جیابوونەوە ، لەوە سەرچاوە دەگرێت پیاوی کورد لە هەر کوێی دونیا بێت پیاو بوونی زاڵتر دەکات بەسەر ژندا .. ئەوەش راستێکی تاڵە و ناکرێت ئەمە بەو شێوەیە لە ژنانی نیشتمان بروانین .. چونکە مێژووی ئەمە پراو پڕە لە ژنی فیدا کارو سەرکردە .
ئێستا زۆر رونترە چونکە بە دەهان ژن و کچی بوێرو بەتوانا هەن شان بە شانی پیاو لە کایەو جمگەکاندا کاردەکەن و خاوەن هەزبوونی

خەیانن .

چارەسەر ئەوەیە پەیوەستە پیاوی کورد ، پشت سەنگی توانا و هێزی ژنان بێن ، گرنگ بەوە بدەن کە ژن چی دەوێ ، ئەیەوێ چۆن بژیت .. هاوسەنگیەکی دەبێت بدوزێتەوە ، کە پیاوی و ژان تەواوی یەکتربکات ، نەک لێکترازان دروست بێت … ئەو بۆشایەی ژنی کورد تێی کەوتووە سەر ئەنجام لە پیاو سەرچاوە دەگرێت پیاویش دەبێت ئەو بۆشایە پربکاتەوە ، با لەوە گەڕێین سەر ئەنجام ئێمە مرۆڤین ، هەردووکمان خاوەن توانا و هێزین ،
نمونەی ئەم جوانیەی ئافرەتی کوردش لەیلا قاسمە

لەیلا قاسم، کچە تێکۆشەری کورد، ساڵی ١٩٥٢ لە گوندی بامیلی سەر بە شاری خانەقین لە خێزانێکی هەژار و نیشتمانپەروەری کورد لەدایکبووە، لەیلا قاسم بۆ یەکەم جار لە ساڵی ١٩٥٨ لە شاری خانەقین چووەتە بەر خوێندن و قۆناغەکانی سەرەتایی و دواناوەندی لەم شارە تەواو کردووە. لەیلا لە ساڵی ١٩٧١دا لە بەشی کۆمەڵناسی کۆلێژی ئادابی زانکۆی بەغدا وەرگیراوە.، لەیلا هەر زوو ئاشنایەتی لەگەڵ بزووتنەوە و ڕێکخستنەکانی نەتەوەکەیدا پەیداکرد. ساڵی ١٩٧٠ لە ڕێگای سەلام قاسمی برا گەورەکەیەوە پەیوەندی بە بزاڤی سیاسیی نەتەوەکەیەوە کردووە.

لەگەڵ بەرفراوانبوونی شەڕەکان لە ساڵی ١٩٧٤دا، دەزگا هەواڵگرییەکانی ڕەژیمی بەعس بەردەوام و زۆر بەتوندی چاودێری یەکبەیەکی تاکەکانی کوردیان دەکرد. بۆیە ئەوەندەی نەبرد لە ڕۆژی ١٩٧٤/٠٤/٢٨دا لەیلا قاسم و چوار لە هاوڕێکانی (جەواد هەمەوەندی، نەریمان فوئاد مەستی، حەسەن حەمەڕەشید و ئازاد سلێمان میران) لە ئەنجامی هەڵمەتێکی بەرفراوانی هێزەکانی ئاسایش و سەربازی ڕژێم لە بەغدا دەستگیرکران.

هێشتا دوو هەفتە بەسەر دەستگیرکردنیان تێنەپەڕیبوو، کە کاتژمێر ٧ی سەرلەبەیانی ڕۆژی ١٩٧٤/٠٥/١٢ لەیلا قاسم و هەر چوار هاوڕێکەی لەسێدارەدران. سەلام قاسمی، برای لەیلا قاسم، بۆ ماوەیەک دوای لەسێدارەدانی لەیلا هەر لە بەغدا لەلایەن بەعسییەکانەوە کوژرا. تاوانی سەلام قاسم تەنیا ئەوە بووە کە وێنەی لەیلای خوشکی ناردبوو بۆ دەستی قوتابیانی کورد لە دەرەوەی وڵات. دایک و باوکی لەیلا قاسمیش بەهەی لەدەستدانی دوو ڕۆڵەیان، هەر زوو بە کۆست و خەمێکی گەورەوە سەریان ناوەتەوە و کۆچی دوایان کردووە.

هەروەک هێمن لەسەر قارەمانی لەیلا دەڵێ:
کە تۆ تۆرای لە چاوم وەک خەوی من لە بسکت رەشترە مانگەشەوی من
برۆ مەجنوون بە لەیلای خۆت مەنازە کە ناوبانگی پتر دەرکرد ئەوی من
بزەی هاتێ، وتی جەلادی خوێری! بە کەیفی خۆت پەتت باوێژە ئەستۆم
ئەوە پەت نیە میدالی ئیفتخارە کە بوومە قارەمانی میڵەتی خۆم

کرمانج فەتاح

تەرمی کەریمی لە کوێیە ؟

ماڵپەری گاردیان نامەی دایکی ئەو پەناخوازە کوردەی بڵاوکردەوە کە ماوەیەك لەمەوبەر لە دوورگەی ناورۆ گیانی لەدەستدا و تێیدا داوا لە هێزەکانی پاراستنی سنورەکانی ئوسترالیا دەکات کە تەرمی کوڕەکەی ڕادەست بکەنەوە.
دایکی فاریبۆزی کەریمی لەو نامەیەدا دەڵێت ماوەی پێنج ساڵە خۆی و منداڵەکانی بەندکراون و فەرامۆش کراون لەلایەن ئوسترالیاوە.
دایکی کەریمی لەو نامەیەدا هۆشداری دەدات و دەڵێت ئەگەر تەرمی کوڕەکەی نەدەنەوە ، هەر وا بە بێ دەنگی نامێنێتەوە.
پەنابەران و پەناخوازانی دوورگەی ناورۆ ئەو کەسانەن کە ویستویانە بە قاچاخ و بە بەلەم ڕوو لە ئوسترالیا بکەن بەڵام دەستگیرکراون و ڕەوانەی کەمپەکانی ئەو دوورگەیە کراون و هەرگیز ئوسترالیا مافی نیشتەجێبوونیان لەو ووڵاتە پێنا بەخشێت.

ئامادەکردنی: هەژار تەها